FALSAFA

UDK: 364.614.8 **DOI: 10.56292/SJFSU/vol29_iss5/a23**

JAMIYATDA IJTIMOIY ADOLAT VA IJTIMOIY TENGLIK

СОЦИАЛЬНАЯ СПРАВЕДЛИВОСТЬ И СОЦИАЛЬНОЕ РАВЕНСТВО В ОБЩЕСТВЕ

SOCIAL JUSTICE AND SOCIAL EQUALITY IN SOCIETY

[1]Teshaboyev Muhiddinjon Ma'rufovich,
[1]Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Farg'ona filiali, falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)

Annotatsiya

Ushbu maqola ijtimoiy adolat tushunchasi bilan bir qatorda ijtimoiy tenglik tushunchasi ham mavjud ekanligi, ijtimoiy adolatning axloq, ma'naviyat, falsafa huquqi va huquq sohalari bilan bog'liq bo'lgan noaniq va ko'p qirrali ilmiy kategoriya sifatida jamiyatga juda xilma-xil adolat g'oyalarini taqdim etilishini ilmiy jixatdan tahlil qilingan. Zamonaviy ilm-fan adolatni hodisa sifatida o'rganish ziddiyatli deb hisoblaydi, bu uning rivojlanishining hozirgi bosqichida jamiyatda modellashtirishning muammoli-loyihaviy tabiati bilan izohlanadi. Ijtimoiy adolat deganda har bir mehnatga layoqatli shaxsni ish bilan ta'minlash, munosib ish haqi olish, nogironlar va ota-onasiz bolalarni ijtimoiy ta'minlash, fuqarolarni ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat, sport va hokazolar bilan ta'minlash tushuniladi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida raqobat tadbirkorni o'z kuchini jamiyat ehtiyojlarini qondirishga yo'naltirishga majbur qiladi. Ammo bozor talablarini to'g'ri tushunsa, bu muvaffaqiyatli tadbirkorning boyib ketishiga to'sqinlik qilmaydi. Bu tadbirkorlik faoliyati uchun kuchli turtki yaratadi, iqtisodiyot rivojiga xizmat qiladi. Lekin shu bilan birga bozor tizimi jamiyatda ijtimoiy adolatsizlikni keltirib chiqaradi.

Аннотация

В этой статье был проведен научный анализ того факта, что наряду с понятием социальной справедливости существует понятие социального равенства, что социальная справедливость как неоднозначная и многогранная научная категория, связанная с моралью, духовностью, философией права и отраслями права, представляет обществу очень разнообразные идеи справедливости. Современная наука считает изучение справедливости как явления противоречивым, что объясняется проблемно-проектным характером моделирования в обществе на современном этапе его развития. Под социальной справедливостью понимается обеспечение трудоустройства каждого трудоспособного человека, получение достойной заработной платы, социальное обеспечение инвалидов и детей без родителей, обеспечение граждан образованием, здравоохранением, культурой, спортом и др. В рыночной экономике конкуренция вынуждает предпринимателя направлять свои усилия на удовлетворение потребностей общества. Но при правильном понимании требований рынка это не помешает успешному предпринимателю разбогатеть. Это создает мощный импульс предпринимательской деятельности, служит развитию экономики. Но в то же время рыночная система порождает социальную несправедливость в обществе.

Abstract

In this article, a scientific analysis was carried out of the fact that along with the concept of social justice, there is a concept of social equality, that social justice as an ambiguous and multifaceted scientific category associated with morality, spirituality, philosophy of law and branches of law, presents society with very diverse ideas of justice. Modern science considers the study of justice as a phenomenon contradictory, which is explained by the problem-design nature of modeling in society at the present stage of its development. Social justice is understood as ensuring the employment of every able-bodied person, receiving a decent salary, social security for disabled people and children without parents, providing citizens with education, healthcare, culture, sports, etc. In a market economy, competition forces an entrepreneur to direct his efforts to meet the needs of society. But with a proper understanding of the market requirements, this will not prevent a successful entrepreneur from getting rich. This creates a powerful impetus for entrepreneurial activity, serves the development of the economy. But at the same time, the market system generates social injustice in society.

Kalit so'zlar: *Sivilizatsiya, kategoriya, haqiqat, adolat g'oya, adolat modeli, Sokrat, Platon, Aristotel, klassik liberalizm, Ma'rifatparvarlar.*

Ключевые слова: *цивилизация, категория, истина, справедливость идея, модель справедливости, Сократ, Платон, Аристотель, классический либерализм, Просвещение.*

Key words: *civilization, category, truth, justice idea, model of justice, Socrates, Plato, Aristotle, classical liberalism, Enlightenment.*

KIRISH

Ijtimoiy adolat, jamiyatda kimlardir ish beruvchi, boshqalari esa xodim sifatida faoliyat yuritishi bejiz emas. Daromadlarning tabaqalanishi, mulkchilikning tabaqalanishi, ba'zilarining boyib borishi va boshqalarning qashshoqlashuvi mavjud. Boshqacha aytganda, bozor tizimining o'zi ijtimoiy adolatni avtomatik tarzda ta'minlay olmaydi.

Har bir mamlakatda ijtimoiy adolat tamoyilini uning rivojlanishining muayyan bosqichida amalga oshirish imkoniyatlari iqtisodiyotning haqiqiy holati bilan belgilanadi.

Ijtimoiy adolatga faqat iqtisodiy o‘sishning yuqori sur’atlari bilan erishish mumkin, bu nafaqat davlat uchun, balki boshqa subyektlarning ijtimoiy muammolarini hal qilish uchun ham moliyaviy imkoniyatlar yaratadi.

Mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining yuqori darajasi, uzluksiz iqtisodiy o‘sish, daromadlarni taqsimlash va qayta taqsimlash tizimi, ishsiz aholi uchun minimal maqbul turmush darajasini saqlab qolish ijtimoiy adolat tamoyiliga erishishning zarur shartlaridir. Ijtimoiy adolat tushunchasi bilan bir qatorda ijtimoiy tenglik tushunchasi ham mavjud.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ijtimoiy tenglik – bu har bir shaxsning har tomonlama rivojlanishi va uning mehnat qobiliyati uchun nisbatan teng sharoitlarni yaratish, aholi daromadlaridagi maksimal ruxsat etilgan tafovutlarni saqlash va barcha fuqarolarning mamlakat qonunlari oldida teng javobgarligi. ularning shaxsiy boyligi. va pozitsiyasi. Ijtimoiy tenglik tamoyilini amalga oshirish har bir inson va butun jamiyatning iqtisodiy manfaatlariga javob beradi. Har bir insonning normal rivojlanishi uchun shart-sharoit yaratib, davlat butun mamlakat aholisining iqtisodiy daromadlarini ko‘paytiradi va shu orqali har bir kishi uchun ijtimoiy investitsiyalarni oshiradi.

Hech qanday axloqiy qadriyat odamlarda adolat kabi ishonch hosil qilmaydi. Butun jahon xalqlari azaldan adolat zaiflarga rahm-shafqat va rahm-shafqatdan kelib chiqadi va tenglik uning o‘rnatilishi uchun birinchi qadamdir, deb hisoblaydi. U doimo instinktiv ravishda tengliksiz erkinlik mumkin emasligiga ishongan. Uning uchun tenglikdagi erkinlik adolatdir. Tenglik adolat sari harakatning boshlang‘ich nuqtasidir. Tenglik umumiy manfaatlar uchun asos yaratadi. Bundan 2500-yil oldin ham hisoblanadi. Tsivilizatsiyalashgan dunyoning ming yillik axloqiy qadriyatlari buzilmagan. Aflotunning “Gorgiy” asarida Sokrat oddiy odam bilan bahslashar ekan: “Ko‘pchilik adolatni tenglik, adolatsizlikni esa adolatsizlikka chidashdan ko‘ra uyatliroq deb o‘ylamaydimi?” deb so‘raydi. Ba’zi liberallarimiz va’z qilganidek, adolat rasmiy imkoniyatlar tengligi emas. Boy va kambag‘al teng imkoniyatlarga ega bo‘lolmaydi. Jamoat ongidagi haqiqiy ijtimoiy tengsizlikni oqlash uchun “imkoniyatlar tengligi”ning rasmiy nazariyasi yaratilgan.

Adolat ijtimoiy tengsizlikni inkor etishdir. Har qadamda odamlarni tenglik birlashtirgani, tengsizlik esa ularni bir-biridan ayirayotgani, orasiga hasad va nafrat sepayotganiga duch kelasiz. Jinoyatning kuchayishiga, odamlarning ma’naviy tanazzulga yuz tutishiga kimningdir boyligining ko‘payishi sabab bo‘lsa, birovning kambag‘alligining ko‘payishi – “xo‘rlangan va haqoratlangan”. Qadimgilar qashshoqlik jinoyatning onasi deyishgan. Ijtimoiy tenglikka intilmasdan, ijtimoiy adolat munosabatlarini o‘rnatmasdan turib, jinoyatchilikni yengib bo‘lmaydi.

Mol-mulkdan kelib chiqadigan ehtiroslarning birinchisi, insonning jirkanch illati bo‘lgan ochko‘zlikdir. Ishonch bilan taxmin qilishimiz mumkinki, mulk buzilgan dunyoda befarq odamlarga qaraganda befarq odamlar kamroq. Shu bois, ta’magir bo‘lmaslik uchun o‘tmishdagi zodagonlar allaqachon boylikka ega, deb hisoblaganlar. Bugungi Rossiya eng katta jinoyatlar aynan mulk taqsimoti tufayli sodir etilishini yaqqol ko‘rsatib turibdi. Xususiylashtirish mamlakatni butunlay demoralizatsiya qildi, uni umumiy korruptsiya va uyushgan jinoyatlar mamlakatiga aylantirdi. Mamlakat har qanday yo‘l bilan ham boylik orttirish ishtiyoqi bilan band. Yangi boylikning cheksiz buzuqligi hukmronlik qilmoqda. Jamoat ongida “ishbilarmon” tushunchasi “o‘g‘ri” tushunchasi bilan tenglashtirila boshladi. Buni asrlar donoligi aytadi Agar tub o‘zgarishlarning harajatlari ularning natijalaridan oshib, jamiyatni ijtimoiy qo‘zg‘olon yoqasiga qo‘yib qo‘ysa, millatni saqlab qolish uchun o‘zgarishlarni to‘xtatish va boshqa, bosqichma-bosqich o‘zgarishlarni topib, jamoatchilikni tayyorlash kerak. ularni qabul qilish uchun ong.

Aristotel o‘rgatganidek, mulk egasi va qulni nazarda tutadi. Hamma gap shunda. Axloqsiz, ochko‘z odam xo‘jayin bo‘lishni va qullarga ega bo‘lishni xohlaydi. Mulk, ayniqsa, katta mulk, ma’naviyati past odamlarni ko‘paytiradi, ular doimo yuqori ma’naviyatli odamlardan jirkanadilar. Zamonaviy rus tadbirkorlarining axloqi, ehtimol, Gyotening so‘zlarida eng yaxshi ifodalangan: "Men boy bo‘lish uchun talon qilaman. Qolganlarning hammasi bema’nilik". Fransuz axloqshunosi Jan de La Bryue o‘z davrining rivojlanayotgan burjuaziyasi tomonidan yaratilgan inson tipini kashf etdi va ularda qanday taassurot qoldirganini tasvirlashdan tortinmadi: yuksak odamlar shon-sharaf va fazilatni yaxshi ko‘radilar. Ularning yagona tasallisi hamma narsaga ega bo‘lish va hech narsani yo‘qotmaslikdir: ular uchun faqat bitta narsa qiziqarli va muhim - har yili undan pul joylashtirish: ular har doim shartnomalarga, ular hisob va boshqa hujjatlarni o‘rganadilar. Siz ularni ota, fuqaro, do‘st,

nasroniy deb atay olmaysiz. Ular, ehtimol, inson emas. Ammo ularda pul bor." Bu shunday. Hamma narsa pul kuchiga ta’zim qiladi. Shuning uchun foyda manfaati gumanistlarning va’zlari va niyatlaridan ko‘ra ancha baquvvatdir. Qudratli, ya’ni axloqsiz, hayotni shunday tartibga solgan. Xalq yangi tuzumni adolatli va shuning uchun hayotiy deb hisoblamasa ajab emas. Odamlarning munosabati Ular, ehtimol, inson emas. Ammo ularda pul bor." Bu shunday. Hamma narsa pul kuchiga ta’zim qiladi. Shuning uchun foyda manfaati gumanistlarning va’zlari va niyatlaridan ko‘ra ancha baquvvatdir. Qudratli, ya’ni axloqsiz, hayotni shunday tartibga solgan. Xalq yangi tuzumni adolatli va shuning uchun hayotiy deb hisoblamasa ajab emas. Odamlarning munosabati Shuning uchun foyda manfaati gumanistlarning va’zlari va niyatlaridan ko‘ra ancha baquvvatdir. Qudratli, ya’ni axloqsiz, hayotni shunday tartibga solgan. Xalq yangi tuzumni adolatli va shuning uchun hayotiy deb hisoblamasa ajab emas. Odamlarning munosabati ikkinchisi simit teshigi bo‘ladi. Qudratli, ya’ni axloqsiz, hayotni shunday tartibga solgan. Xalq yangi tuzumni adolatli va shuning uchun hayotiy deb hisoblamasa ajab emas. Odamlarning munosabati ikkinchisi simit teshigi bo‘ladi. Qudratli, ya’ni axloqsiz, hayotni shunday tartibga solgan. Xalq yangi tuzumni adolatli va shuning uchun hayotiy deb hisoblamasa ajab emas. Odamlarning munosabatiyangi tizim uning Axilles tovonidir. Bu tizim axloqiy tanqidga dosh berolmaydi. Rus mutafakkiri Nikolay Berdyaev oddiy rus xalqining psixologiyasini o‘rganib, ular instinkt bo‘yicha sotsialistlar, degan xulosaga kelgan. Menimcha, u xato qilmagan. 19-asr boshlarida frantsuz inqilobining shafqatsizligidan saboq olgan ziyoli va yozuvchi Benjamin Konstan hokimiyat tepasida turganlarga: “Odil bo‘linglar, men doim qudratli kishilarga aytaman. Nima bo‘lgan taqdirda ham adolatli bo‘l, chunki adolatli hukm qila olmasang, uzoq umr ko‘rmaysan”. Asrlar davomida mutafakkirlar bunday tafakkurni shakllantirganlar. Bu Qadimgi Yunonistonda shakllangan siyosat bilan eng katta kuchdirijtimoiy tengsizlikdan jamiyatning ma’naviy tanazzulidan vafot etganlar. “Faqat shu holatda davlat siyosati adolatga asoslangan bo‘lsa, davlat o‘z mavqeini mustahkam deb bilishi mumkin”, deb Demosfen chiriyotgan vatandoshlarini ishontirishga urindi, biroq natija bo‘lmadi. Aks holda, hirs bilan vayron bo‘ladi, dedi. Va shunday bo‘ldi. “Ommaviy farovonlik, – deb o‘rgatgan Aristotel, – adolat, ya’ni umumiy manfaatga xizmat qiladigan narsadir”. Qadim zamon mutafakkirlari har qanday siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy mulohazalar va qarorlardan adolat tamoyilini amalga oshirish ustuvorligini himoya qilganlar. Ularga boshqalardan ko‘ra ko‘proq ishonish mumkin. Shunga qaramay, ular insoniyatning ming yillik ijtimoiy-ma’naviy tajribasini umumlashtirib, uning bolalik davri vakillari sifatida zamonaviy tafakkurning samimiy da’vogarlariga aylandilar. Plutarx buni ta’kidladi "Adolatdan ko‘ra shon-shuhrat va ta’sirga havas qiladigan hech qanday axloqiy fazilat yo‘q, chunki u odatda xalq orasida katta ishonchga hamroh bo‘ladi". Odamlar o‘zlarining milliardlari bilan qudratli bo‘lishsa, ular uyatlarini yo‘qotishi ma’lum. Ajoyib zamonaviy chex yozuvchisiPsixologiyada bilimdon dunyoning qudrati Shunday qilib, Mil an Kundera shunday deb yozgan edi: "Uyalish bu janoblarga noma’lum, chunki ularda zarracha murakkablik izi yo‘q. Ma’lumki, bu hokimiyatdagi odamlarning mulki. Buyuk rus faylasufi Vladimir Solovyovning ta’kidlashicha, kamtarlik insonni hayvonlardan ajratib turadigan fazilatdir, uyatsizlar esa hayvonlardan ham yomonroqdir. Bizning zamonda hayo butunlay yo‘qolgandek, uyatsizlik hukm surmoqda. Insoniylik nuqtai nazaridan odam bo‘lish nimani anglatishini kam odam o‘ylaydi. Lekin jasorati va olijanobligiga ta’zim qilgan yozuvchi Antuan de sent-Yekzyuperi odam bo‘lish nimani anglatishini juda yaxshi bilardi. Uning uchun “inson bo‘lish hamma narsa uchun javobgarlikni his qilish demakdir. Siz qashshoqlik uchun uyatdan yonasiz, garchi bu sizning aybingizsiz mavjud bo‘lsa ham. Rossiyada hokimiyat tepasida turganlar orasida qashshoqlikdan kim uyaladi? Ular buni ko‘rsatishlarini juda xohlardim. Xalqni, ayniqsa, keksalarni talon-taroj qilgan Boris Yeltsinmi yoki Yegor Gaydarmi? Misol uchun, bankir Pyotr Aven shahsan o‘zini odamlarning qashshoqligi haqida qayg‘urmasligini, chunki uning vazifasi ularga hamdardlik bildirish emas, balki daromadni oshirish ekanligini beadablik bilan e’lon qiladi. Hamma zamon va xalqlarning fikrlaydigan odamlari hamisha sifat haqida qayg‘urganinson tabiati . Inson yaxshi yoki yomon, buyuk yoki ahamiyatsiz - bu savollarga zamon va mutafakkirlarning g‘oyaviy yo‘nalishiga qarab turlicha javoblar berilgan. Insonning yaxshilik ham, yomonlik ham, ahamiyatsiz va buyukligi ham, yomon va yaxshi fazilatlari ham ijtimoiy mavjudlik va tarbiya sharoitiga qarab namoyon bo‘ladi. Bizning kunlarimiz o‘zining ochko‘zligi va hokimiyatga chanqoqligi bilan dunyoni o‘lim yoqasiga olib kelgan odamning chuqur hafsalasi bilan ajralib turadi. Odamlar ketadi , degan fikr keng tarqalganyanada katta ma’naviy va axloqiy tanazzulga olib borish yo‘lida. Yer yuzidagi xalqlar orasida foyda va nafratga sig‘inish hukm suradi. Zo‘ravonlik va

qotilliklar odatiy holga aylandi. Ko‘p asrlik qullik tufayli buzilgan inson yer yuzida yovuzlikni engib bo‘lmaydi. XIX asrda ishonilgan maqtanchoq taraqqiyot fantastika bo‘lib chiqdi. Bu mavzuda Albert Eynshteyn 1946-yilda achchiq-achchiq yozgan edi: “O‘tkir sezgir aqlli odamlar uchun zamonamizning dahshatli voqealariga duch kelganda o‘zini haddan tashqari va yolg‘iz his qilmaslik qiyin. XIX asrda insoniyatning taraqqiyot yo‘lida uzluksiz harakatlanishiga bo‘lgan ishonch odamlarni ilhomlantirib, o‘z o‘rnini umumiy ko‘ngilsizlikka bo‘shatib berdi. Albatta, ilm-fan va texnik innovatsiyalar sohasidagi yutuqlarni hech kim inkor eta olmaydi, lekin biz o‘z tajribamizdan bilamizki, bu yutuqlarning barchasi na inson taqdiri qiyinchiliklarini sezilarli darajada engillashtira oladi, na uning xatti-harakatlarini bezatadi. Eynshteyn va uning gumanist olimlardan suhbatdoshlari kapital va davlatlarning qudratini oshirish xizmatiga o‘tkazilgandan so‘ng, bu holatning asosiy sabablaridan biri fan va axloq o‘rtasidagi bog‘liqlik, deb hisoblashgan. Eynshteynning bir asrda zodagonlikni yo‘qotish haqidagi so‘zlariilmiy-texnikaviy taraqqiyotuning ma’naviy va axloqiy shafqatsizlik jarayonining rivojlanishi uchun tobora ko‘proq dalillar to‘planganligi sababli, u insoniyatning tanazzul va o‘lim xavfi haqida ogohlantirish shaklida bo‘ldi. Bizning avlodimiz vahshiy bo‘ladi, degan Nitsshening bashorati ro‘yobga chiqayotgandek. Nitsshe o‘z bashoratida haqiqatdan unchalik uzoq emasligini ko‘rish uchun vahshiylikka qaytishning bir ko‘rinishiga – sport ishqibozlari olomoniga qarashning o‘zi kifoya. Insoniyat tarixining hech bir asrida hayotning axloqiy tamoyillarini odamlar va xalqlar o‘rtasidagi munosabatlar normalariga aylantirish orqali inson tabiati va dunyosini yaxshilash qobiliyati haqida optimistik xulosalar kelib chiqmagan. Nemis mutafakkiri Verner Sombart XX asrning birinchi uchdan birida afsus bilan aytdiki, yer yuzida hozirgidan ko‘ra nafratlanadigan va kamroq seviladigan vaqt bo‘lmagan. O‘z davrining ongini jirkanch va insoniy illatlardan ozod qilish uchun ko‘p ishlarni qilgan buyuk Volter, uning ta’lim faoliyati dunyoni yanada hurmatli va insonni yaxshilashi mumkinligi haqida alohida illyuziyalarga ega emas edi. Bu dunyoni tark etishdan oldin u shunday deb yozgan edi: "Biz bu dunyoni topib olganimizdek ahmoq va yovuz kabi tark etamiz". Vaqt o‘tishi shuni ko‘rsatadiki, har bir yangi asr dunyoni avvalgisidan ham yomonroq tark etadi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Ommaviy odamlarning aksariyati idealist emas, balki materialistdir. Ular hali ham ma’naviy rivojlanishning vahshiy bosqichida bo‘lganligi sababli, ular yalang‘och moddiy manfaatlar va axloqiy tamoyillarni qo‘llashni o‘rganmaganlar . Ular moddiy boylikdan qamoqxona quradilar, u erda ular o‘zlarini ideal ehtiyojlar va istaklardan yopadilar. “G‘arazli manfaatlar” ularni qamoqqa tortadi. Ammo ularning eng yaxshilari har doim "oliy bilim", ochko‘zlikka qaramay, halol hayotni orzu qilgan. Balki “dunyo g‘ami” faylasufi o‘z davrining xalq ommasi haqida eng keskin gapirgandir. Artur Shopengauer. U yer yuzidagi odamlarning 90% axloqiy va intellektual rivojlanish darajasiga ko‘ra g‘ayrioddiylar ekanligini aytishga jur’at etdi. Bu mutafakkirning dadil taxmini edi. Shopengauer o‘z zamondoshlarini kuzatib, o‘tmishdagi odamlarning qilmishlarini o‘rganar ekan, ko‘pchilik uchun shunday noxush xulosaga keldi. Qonli XX asr tajribasi shuni ko‘rsatgan ediki, ijtimoiy munosabatlarni o‘zgartirish nazariyalari, agar ularni yaratuvchilar inson sifati muammosi bilan shug‘ullanmasalar yoki ular fan va fan rivojlanishi bilan bu sifat avtomatik ravishda yaxshilanishini isbotlasa, unchalik ahamiyatga ega emas. ilmiy rivojlanish. texnologik taraqqiyot va moddiy farovonlik. Ehtimol, nazariyaga bunday munosabatni kamdan-kam jasoratli odam va eng iste’dodli yozuvchi Antuan de sent-Yekzyuperi eng yaxshi ifodalagan. “Insonning farovonligini va’da qilgan siyosiy ta’limotlardan qanday naf bor, agar ular qanday insonni tarbiyalashini oldindan bilmasak? Ularning g‘alabasi kimga sabab bo‘ladi? Axir, biz boqish kerak bo‘lgan chorva emasmiz va bitta kambag‘al Paskal paydo bo‘lganda, bu o‘nlab kam ta’minlangan mavjudotlarning tug‘ilishidan ko‘ra beqiyos muhimroqdir ", dedi u.yaxshi ish, insoniyat taqdiri uchun dardga to‘la, "Odamlar sayyorasi". Undan ancha oldin qadimgi yunon faylasufi Geraklit bu haqda shunday degan edi: "Agar u eng yaxshisi bo‘lsa, o‘n mingga arziydi". Insoniyat taraqqiyotining dvigatellari na ommaviy, na jamoaviy o‘rtamiyonalikdir. Olomon yomon. Ular faqat o‘z rahbarlarining g‘oyalarini amalga oshiruvchi va ularning irodasini amalga oshiruvchidir. Insoniyat taraqqiyotining dvigatellari kam. Ular, mutafakkir Jon Styuart Mill isbotlaganidek, "erning tuzidir, ularsiz inson hayoti turg‘un hovuzga aylanadi". Ishonchim komilki, agar paskallar ko‘payib, kamroq va kamroq gullab-yashnagan bo‘lmaganlar paydo bo‘lsa, insoniyat uchun hech narsa porlamaydi. Shu bilan birga, insoniyat o‘z tarixi davomida eng yaxshi narsalarni yo‘q qilish va mavjud bo‘lmaganlarni ko‘paytirish bilan band. Dev odamlardan qutulib, odamiyligini yo‘qotadi. Bu borada Rossiya “sayyoramizning qolgan qismidan oldinda” ekanini da’vo qilmoqda. Uzoq vaqt yashab, ko‘plab nasriy haqiqatlarni o‘rganib, shunday xulosaga

keldimki, haqiqiy taraqqiyotning asosiy ko‘rsatkichi faqat bir narsa – insonning ma’naviy-axloqiy kamoloti bo‘lishi, uning sifati yuksalishini ta’minlay oladi. Zamondoshlarimiz orasida insoniy fazilatlar, albatta, hammasi emas, balki shaxsiy tajribamdan kelib chiqqan holda, ko‘pchilik. Kichik tuzatish kerak: tajribadan universal xulosalar chiqarish mumkin emas. Insonda u oddiy odamdan kuchliroqdir. Jamiyatdagi munosabatlar insonni shakllantiradigan narsa umumiylikdir. Axir, patologik istisnolar mavjud bo‘lsa-da, jinoyatchilar tug‘ilmaydi. Jamoatchilik bilan aloqalar odamlarni jinoyatchi qiladi . Hokimiyat tizimlarining parchalanishi bilan hukmdorlarning ham, butun jamiyatning ham ma’naviy va intellektual saviyasi pasayadi.

XULOSA

Asrlar davomida ijtimoiy adolat va ijtimoiy tenglik muammosi bilan ko‘plab xorijiy tadqiqotchilar (Aflotun, Jan de La Bryue va boshqalar) har tomonlama va har tomonlama shug‘ullangan. Ijtimoiy adolat masalasini hal qilish asta-sekin axloqiy tekislikka o‘tmoqda. Shuni ta’kidlash kerakki, ijtimoiy adolat mavzusi nazariy muammo sifatida mahalliy ilmiy adabiyotlarda 70-80-yillar oxirida faol muhokama qilina boshladi. XX asr. Ijtimoiy adolat muammosini hal qilish mehnatga ko‘ra taqsimlash munosabatlari bilan bog‘liq va o‘lchov sifatida ko‘rib chiqiladigan sezilarli miqdordagi asarlar paydo bo‘ladi (Jon Styuart Mill, Antuan de sent-Yekzyuper, Benjamin Konstan, va boshqalar). Muvofiqlik mehnat hissasi va haq to‘lash, bo‘lish tamoyili va axloqiy baholash mezoni sifatida, ayirboshlash va taqsimlash jarayonlarini boshqarish mexanizmi sifatida namoyon bo‘ladi.

Nazariy jihatdan, ijtimoiy adolat muammosining turli jihatlari mashhur sovet faylasuflarining asarlarida ko‘rib chiqilgan va bu ro‘yxat juda ta’sirli: Artur Shopengauer, Milan Kundera, Albert Eynshteyn, Nitsshe va boshqalar keltirib o‘tish joiz.

Ijtimoiy adolat va ijtimoiy tenglik muammosiga murojaat qilish nafaqat ilmiy qiziqish, balki bu davrda dunyo jamiyati rivojlanishining voqeliklari bilan ham qo‘zg‘atildi va boshlandi. Rivojlangan mamlakatning oxirgi bosqichidagi ijtimoiy munosabatlarda, odamlarning ommaviy ongini shakllantirishning o‘ziga xos xususiyatlarida kuzatilishi mumkin bo‘lgan qarama-qarshiliklarning butun chigalligi ijtimoiy adolat va kabi nozik mavzuga murojaat qilganda to‘liq namoyon bo‘ldi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Teshaboev M., Karimov U. THE ROLE OF ETHICAL EDUCATION IN INCREASING THE EFFICIENCY OF EDUCATION //Oriental Journal of Social Sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 02. – С. 32-43.

2. Тешабоев М. М. ЖАМИЯТДА ИЖТИМОИЙ АДОЛАТНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ПРИНЦИПИАЛ МАСАЛАЛАРИ ВА ФАЛСАФИЙ-ҲУҚУҚИЙ МУАММОЛАРИ //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – Т. 2. – №. Special Issue – С. 504-514.

3. Qurbonov N. B., Tashlanova N. D. Derivative opportunities of the uzbek and english languages in the system of figurative place names //Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology. – 2020. – Т. 2. – №. 2. – С. 400-408.

4. Тешабаев М. М. Формирование основ нравственной культуры личности в образовательном процессе и гуманистическое мировоззрение //Credo new. – 2011. – №. 1. – С. 19-19.

5. Тешабоев М. Моральная культура личности как фактор устойчивого развития общества //Theoretical & Applied Science. – 2016. – №. 6. – С. 85-87.

6. Marifovich T. M. Impact of Globalization on Human And Social Culture //International Journal of Scientific Research And Education. – 2019. – Т. 7. – №. 4

7. Teshaboev M.M PROSPECTS FOR IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION AND EDUCATION WITHOUT CORRUPTION IN THE NEW UZBEKISTAN // ReFocus. 2023. №1. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/prospects-for-improving-the-quality-of-education-and-education-without-corruption-in-the-new-uzbekistan (дата обращения: 17.04.2023).

8. Мамадалиев Н., Кочкорова Г. ИСТОРИЧЕСКИЙ ПЕРИОД ИСЛАМСКОГО РЕНЕССАНСА //Интернаука. – 2021. – Т. 10. – №. 186 часть 2. – С. 24.